

**БЎЛАЖАК ТАСВИРИЙ САНЪАТ ЎҚИТУВЧИЛАРДА КАСБИЙ
КОМПЕТЕНТЛИКНИ АМАЛИЙ ДАРСЛАРДА АКЛАНТИРИШНИНГ
ПЕДАГОГИК ЖИХАТЛАРИ**

Шарипжонов Мухиддин Шокиржон ўғли

*Наманган давлат университети Амалий санъат ва рангтасвир
кафедраси ўқитувчиси*

Email: muhiddin.sharipjonov@gmail.com

Қосимов Миржалол Абдуқаххор ўғли

Наманган давлат университети талабаси

АННОТАЦИЯ

Ушбу мақолада бўлажак тасвирий санъат ўқитувчилар тайёрлашда уларда касбий компетентликни шакллантириш масалалари алоҳида ёритилган. Амалий дарсларда дуч келинаётган муаммоларни ечишга қаратилади. Педагогик фаолиятдаги муаммоларни ечишга ёрдам беради.

Калит сўзлар: Касбий компетентлик, коммуникация, компетентлилик, мулоқот.

КИРИШ

Бугунги кунда жамиятда амалга оширилаётган ислохотлар талабларига тўла жавоб берувчи, ишлаб чиқариш соҳасида юзага келган рақобатга бардошли, кескин ўзгаришларга мослаша олувчи, шунингдек, меҳнат бозорида мутахассислар малакасига қўйилаётган талаблар даражасида самарали фаолият юритувчи шахсни шакллантириш долзарб муаммо ҳисобланади.

Бўлажак тасвирий санъат ўқитувчининг касбий компетентлигини шакллантириш педагогларни тайёрлашдаги мураккаб муаммолар қаторида ўзига хос ўрин тутди. Айниқса таълимни модернизатсиялаш билан боғлиқ ислохотларнинг жорий босқичида касбий педагогик фаолиятга мослашиш муаммоси янада яққол намоён бўлмоқда. Бўлажак ўқитувчиларни амалий, психологик, методик, тадқиқотчилик турлари билан бир қаторда ўқитувчининг касбий компетентлигини шакллантириш билан бойиб бормоқда.

Касбий компетентлик ташҳиси касбий шаклланишнинг моҳиятли характеристикаларига диагностик, коммуникативлик, бошқарув ва проектив ўқувлар гуруҳларини киритиш лозим. Педагогнинг билиш фаолияти кўп жихатдан ўрганилаётган нарсаларнинг мураккаблиги, динамикаси, ностандартлиги, ижтимоий ҳодисаларни ажратиш турадиган чегараларнинг таъсири, уларни излаш, ноаниқлик билан белгиланади, бу эса кузатувчанлик, суҳбатдошнинг ички дунёсини моделлаштириш малакасини назарда тутди.

Мазкур ҳолда ўз-ўзини тартибга солиш хусусиятлари ўз билим ва малакаларини доимо такомиллаштириш зарурати, бошқа одамларга қаратилган ўз ҳатти-ҳаракатини қатъий мувофиқлаштириш ўқуви билан тавсифланади. Тасвирий санъат йўналишидаги талабаларнинг касбий компетенцияларини шакллантиришда педагогика олий таълим муассасаларида ўқитиладиган барча фанлар муҳим ҳисобланади. Лекин, барча санъат турларининг асоси қаламтасвир эканлигини эътиборга оладиган бўлсак, унинг назарий асосларини мукамал излаштириб олгандан сўнг, ўқув машғулотларда амалий жиҳатдан тасвирлаш маҳоратларини шакллантириш муҳим ҳисобланади.

АДАБИЁТЛАР ТАҲЛИЛИ ВА МЕТОДОЛОГИЯ

Педагогнинг касбий тарбияланганлик лаёқатлилигини тадқиқ қилишга бағишланган асарларда унинг қуйидаги турлари билан фарқ қилинади:

- махсус тарбияланганлик лаёқатлилиги – касбий фаолиятини етарлича юқори даражада эгаллаганлик, ўзининг келгуси касбий ривожланишини лойиҳалаш қобилияти;

- ижтимоий тарбияланганлик лаёқатлилиги – биргаликдаги касбий фаолиятни, ҳамкорликни ва шунингдек, мазкур китобда қабул қилинган касбий мулоқат услубларини эгаллаганлик, ўз касбий натижалари учун ижтимоий масъуллик.

НАТИЖАЛАР

Бўлажак ўқитувчининг касбий компетентлиги, иродавий сифатлар, интеллектуал салоҳият, ҳиссий сифатлар, амалий кўникмалар, ўз-ўзини бошқара олиш лаёқатларининг ўзаро боғлиқлиги ва шахснинг ижтимоий-маданий фаоллик даражасини акс эттирувчи индивидуал сифатлар асосида шакллантирилади.

Европа давлатларида шаклланган анъанага мувофиқ касбий малака мутахассиснинг компетентлиги, уни шакллантиришга қаратилган таълим тизими эса – билим, кўникма ва малакалар даражаси билан ўлчанади.

МУҲОКАМА

Бўлажак тасвирий санъат ўқитувчини тайёрлашда муҳим педагогик шарт-шароитлар сифатида қуйидагиларни эътироф этиш мумкин:

- замонавий талабларга жавоб бера оладиган меъёрий ва ўқув-методик ҳужжатлар (давлат таълим стандарти, намунавий ўқув режалари, ишчи ўқув режалари, намунавий ўқув дастурлари, ишчи дастурлари, дарсликлар, ўқув кўлланмалар, методик тавсияномалар, кўшимча махсус адабиётлар, кўрсатмали

воситалар, дарс ишланмалари, лойиҳалар ва бошқалар)нинг мавжудлиги;

- илмий педагогик ходимлар (профессор, доцент, ўқитувчи, малакали ўқув усталари, техник ходимлар)нинг билим, кўникма ва малакаларининг юксаклиги,

касбий компетентлик даражасининг етарлича шаклланганлиги ҳамда илмий салоҳиятга эга бўлиши;

- ўқув жараёнининг моддий-техник (ўқув бинолари, ўқув аудиториялари, ўқув устахоналари, амалий-лаборатория жиҳозлари), ахборот технологиялари

(радио, телевидение, компьютер, нусха кўчириш қурилмалари, амалий машғулот дарслари учун асбоб-ускуналари, аудио, видео, мультимедия, тренажёрлар, кинопроекторлар, диапроекторлар, видеопроекторлар, техник воситалар мажмуининг мавжудлиги ва ҳоказолар) жиҳатдан етарлича таъминланганлиги;

- ижтимоий ва ўқув-технологик жиҳатдан қулай муҳит (ўқитувчилар, талабалар, раҳбарлар ҳамда талабалар, шунингдек, талабаларнинг ўзаро муносабатлари мазмуни, йўналиши, мақсадлар бирлиги ва бошқалар) яратилганлиги;

- ташкилий ҳамда ўқув-амалий фаолиятнинг изчил, узлуксиз ҳамда тизимли йўлга қўйилганлиги.

ХУЛОСА

«Ўқитувчининг касбий компетентлиги» тушунчасига берилган таъриф ва тавсифларни умумлаштириб, уни қуйидагича талқин этиш мумкин: Ўқитувчининг касбий компетентлиги – педагог фаолиятида касбий компетентлик муҳим жиҳатларидан бири бўлиб, педагогнинг фақатгина касб ва

касбий фаолиятни амалга ошириш билан боғлиқ барча эҳтиёж, қобилият, маҳорат, билиш ва қизиқишларини ифодалайди.

Бунинг учун у:

- ижодий изланишлар жараёнини бошқаришга мойил бўлиши;
- ижодий изланишларнинг самарадорлиги ўқитувчининг педагогик, психологик ва назарий тайёргарлигига боғлиқ бўлишини эсда тутиши лозим.

Адабиётлар:

1. Б.Б.Байметов, М.Ш.Шарипжонов, Б.Ғ.Жабборов “Педагогика олий даргоҳларида талабаларни портрет чизишга ўргатишда “Кесиб ишлаш” усулидан фойдаланиш методикаси” Ёшларнинг ижодий қобилиятларини шакллантириш масалалари Илмий мақолалар тўплами. Андижон. 2016 йил
2. Б.Б.Байметов, М.Ш.Шарипжонов. “Тасвирий санъатда амалий машғулотлар жараёнида талабаларни бўлажак педагогик фаолиятга тайёрлаш” Таълимда инновациялар ва ислохотлар контекстида замонавий кластер тизими: муаммо, ёндашувлар ва ислохотлар. Илмий-амалий анжуман илмий ишлар тўплами. 2- Том II ЧирДПИ. 2019 йил.

3. Б.Б.Байметов, М.Ш.Шарипжонов “Тасвирий санъатдан малакали педагог кадрлар тайёрлашда назарий ва амалий машғулотларнинг уйғунлиги” Педагогика ва психологияда инновациялар. 2-махсус сон, Тошкент. 2020 йил.
4. Baymetov, B. B., & Sharipjonov M. SH. “Formation of creative of the fine art future teachers describing geometrical forms(on sample of pencil drawing lessons)” ACADEMIA: An International Multidisciplinary Research Journal/ ISSN: 2249-7137 Vol.10. Issue 5, p. 1996-2001. 10.5958/2249-7137.2020.00502.9 India 2020.
5. Baymetov, B. B., & Sharipjonov, M. S. O. (2020). Development Of Students' Descriptive Competencies In Pencil Drawing Practice. The American Journal of Social Science and Education Innovations, 2(08), 261-267.
6. Б.Б.Байметов, “Олий педагогик таълимда талабалар ижодий қобилиятларини шакллантиришда индивидуал таълим бериш методикаси (қаламтасвир мисолида)”. Academic research in educational sciences илмий журнали SJIF 2020: 4.804 357-363 бет Volume 01 Issue 4 USA- 2020
7. Б.Б.Байметов, М.Ш.Шарипжонов, Б.Ғ.Жабборов “Развитие творческих способностей студентов на занятиях композиции в педагогических учебных заведениях” Наманган давлат университети Илмий ахбороти. 2021 йилда.
8. Б.Б.Байметов, М.Ш.Шарипжонов, Тасвирий санъатдан бўлажак ўқитувчиларини касбий компетенцияларини шакллантиришда назарий ва амалий машғулотларнинг уйғунлиги. СБОРНИК ДОКЛАДОВ Международной научно-технической конференции “Проблемы и решения процесса интеграции изобразительного искусства, инженерной, компьютерной графики и дизайна в современной образовательной среде” Андижон, Ростов-Дон – 2021
10. [www. ziyonet. uz](http://www.ziyonet.uz)
12. www.pedagog.uz
13. www.ta'lim.uz
14. www.fikr.uz